

Wat is het gedragsprotocol?

Het gedragsprotocol vormt de verklaring van het schoolbestuur, de directie, de leerkrachten, de leerlingen en de ouders waarin is vastgelegd dat men pestgedrag op school volgens een vooraf bepaalde handelwijze aanpakt.

Uitgangspunt

Samenwerkingsschool Balans wil voor alle kinderen die de school bezoeken een veilige school zijn. Dit brengt met zich mee dat wij expliciet stelling zullen nemen tegen ongeoorloofd gedrag en concrete maatregelen zullen nemen wanneer zij dit gedrag signaleren of gemeld krijgen.

Pesten of plagen?

Pesten is iets anders dan plagen. Plagen gebeurt tussen ongeveer gelijkwaardige of even sterke partners en gebeurt naar beide kanten, dus er is niet een plager en een geplaagde maar de kinderen plagen elkaar. En beide partijen zien het plagen vaak meer als een spel of een lolletje. De bedoelingen van het kind dat plaagt zijn niet slecht, al kan een plagerij soms best even pijn doen. Bij pesten daarentegen is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. De pester heeft macht over het kind dat gepest wordt. De pester heeft, bewust dan wel onbewust, de bedoeling om zijn slachtoffer te kwetsen.

Kinderen kunnen elkaar om vele redenen pesten. Er zijn vele verschillende eigenschappen waarmee kinderen gepest kunnen worden. Dit kunnen lichamelijke kenmerken zijn, maar ook kenmerken als goed of juist slecht kunnen leren of verlegen zijn, kunnen leiden tot pestgedrag.

Plagen	Pesten
Gebeurt onbezonnen of spontaan.	Gebeurt met opzet: de pester weet vooraf wie hij of zij zal pesten, op welke manier en wanneer.
Heeft geen kwade bijbedoelingen.	Betekent iemand bewust kwetsen of kleineren.
Duurt niet lang, gebeurt niet vaak en is onregelmatig.	Kan lang blijven duren, gebeurt meer dan eens, is systematisch. Houdt na een poosje niet vanzelf op.
Speelt zich af tussen "gelijken".	De strijd is ongelijk: de pester heeft altijd de bovenhand. De pester voelt zich zo machtig als het slachtoffer zich machteloos voelt.
Is meestal te verdragen of soms zelfs plezierig, maar het kan ook kwetsend zijn.	De pester heeft geen positieve bedoelingen wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
Meestal één tegen één.	Gebeurt meestal in een groep (pester, meelopers en supporters) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
De rollen liggen niet vast: nu eens plaagt de ene, dan de andere.	Heeft een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, de slachtoffers ook. Als de slachtoffers wegvallen, kan de pester wel op zoek gaan naar een ander slachtoffer.
De pijn, lichamelijk of geestelijk, is	Als er niet op tijd wordt ingegrepen, kunnen de

draaglijk en van korte duur. Soms wordt ze als prettig ervaren (plagen is kusjes vragen!).	lichamelijk en geestelijke gevolgen ingrijpend zijn en lang nawerken.
De relaties worden na het plagen meteen hervat.	Het is niet makkelijk om na het pesten een evenwichtige relatie te vinden; het herstel gaat moeilijk en traag.
Het geplaagde kind blijft een volwaardig lid van de groep.	Het gepeste kind is geïsoleerd, voelt zich eenzaam en voelt dat het niet meer bij de groep hoort.
De groep lijdt niet onder plagerijen of vindt nadien meteen haar draai terug.	De groep lijdt onder een dreigend, onveilig gevoel. De kinderen zijn angstig en vertrouwen elkaar niet meer, ze zijn niet erg open of spontaan. Er zijn weinig echte vriendjes in de groep.
	De pester vertoont zijn gedrag onder verschillende omstandigheden en in meerdere situaties.

Definitie van pesten

Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door één of meerdere individuen op iemand, die niet in staat is zich te verdedigen.

Pesten kent meerdere vormen:

- Verbaal: spotten, uitschelden, dreigen, roddelen, leugens verspreiden, vernederen uitsluiten en negeren. Bij de laatste twee gebeurt dit tweemaal zo vaak bij meisjes als bij jongens. Jongens kiezen meer voor de directe confrontatie.
- Lichamelijk: slaan, schoppen, vechten, krabben en bijten.
- Stelen of vernielen, bril laten verdwijnen, met tas gooien, gymspullen laten verdwijnen.

De ernst van pesten

Pesten is niet een probleem dat zich eenvoudig laat oplossen. Echte pestproblemen zie je niet. Pesten komt vooral voor op momenten dat de klas ontsnapt aan het toezicht van volwassenen, tijdens de pauze of in de kleedkamer van de gymzaal. Maar het kan ook gebeuren onder je ogen, door bijvoorbeeld een blik of gebaar. Pesten, vooral structureel pesten, kan grote wonden slaan. Bij pesten is het van groot belang dat de aandacht zich niet alleen richt op het slachtoffer maar ook op de dader. Pesten wordt vaak gezien als de eerste vorm van geweld.

Pesten is zowel schadelijk voor de ontwikkeling van de gepeste als diegenen die pesten. De pesters pesten vaak om eigen problemen te overschreeuwen, vallen vaak met hun pestgedrag buiten de groep, al ervaart het kind dat gepest wordt dit meestal niet zo, omdat de groep het pesten laat gebeuren. Pesten is vaak ook een uiting van gebrek aan sociale vaardigheden. Pesters komen vaak, ook wanneer zij wat ouder worden, in de problemen omdat hun gedrag niet meer geaccepteerd wordt. De thuissituatie heeft veel invloed op het pestgedrag van de kinderen.

Gevolgen en signalen

Pesten kan het leven van het slachtoffer helemaal overhoop gooien en danig verzieken. Kinderen die gepest worden, schamen zich vaak en durven er niet goed met anderen over te praten. Zélf niet met hun ouders. Maar vaak is uit signalen wel op te maken dat er iets aan de hand is.

Mogelijke signalen van slachtoffers zijn: angst om naar school te gaan, last krijgen van nare dromen en concentratiestoornissen waardoor de schoolprestaties achteruit gaan. Ook lichamelijke klachten zoals buikpijn, hoofdpijn of misselijkheid kunnen wijzen op pestproblematiek. Deze kinderen worden meestal steeds somberder of trekken zich steeds meer terug. Ook op volwassen leeftijd kunnen nog gevolgen gevonden worden van pesten in de lagereschoolleeftijd. Onder meer in de vorm van depressie, gebrek aan zelfvertrouwen en storende herinneringen.

Opvang van het slachtoffer en de pester

Slachtoffer

- o Ernstig nemen van het verhaal
- o Nagaan wat er gebeurt
- o Opvang met ondersteunende gesprekken
- o Het kind het gevoel geven dat hij/zij wordt geloofd
- o Ingaan op positieve kenmerken door positieve ondersteuning van het zelfbeeld
- o Concrete pestsituaties bespreken en alternatieve reactiewijze geven

Pester

- o Gericht zijn op het ongewenste gedrag, niet op de persoon
- o Het niet kwetsen of kleineren van de pester. Hoe beter de band is hoe meer kans op resultaat.
- o Op zoek gaan naar de reden. Soms is verdere begeleiding (zelfcontrole, karakterproblemen) nodig.
- o Samen afspraken maken: Hoe ga je het goedmaken? Hoe ga je er op letten? Wat wanneer het weer gebeurt?

Preventieve maatregelen

- o De school vindt de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen belangrijk. Het respectvol omgaan met elkaar, het luisteren naar elkaar en het accepteren dat iedereen uniek is, vormen hierbij de uitgangspunten.
- o Aan het begin van ieder schooljaar bespreekt de leerkracht met de leerlingen de meer algemene afspraken en regels in de klas.
- o Op school wordt door het team het goede voorbeeld gegeven en de goede sfeer in en buiten de klas bewaakt.
- o De school gebruikt de methodes 'Human Values' en 'Kind op maandag'. Hierin worden de positieve waarden en normen aan het licht gebracht.
- o Er is een gedragscoördinator die zorgt voor:
  - o een terugkoppeling naar de bouwen;
  - o het bespreekbaar maken tijdens leerlingenbesprekingen;
  - o het terug laten komen van dit onderwerp op het DIB-overleg (directeuren, interne begeleiding, bouwcoördinatoren);
  - o tijdens intervisie gesprekken;
  - o het geven van kanjertrainingen en faalangst reductietrainingen.

De kanjertraining is een effectieve aanpak van sociaal-emotionele problemen in school. In deze aanpak leren wij de kinderen weer op een goede manier met elkaar verder te gaan. Deze aanpak geeft inzicht in groepsrollen en

groepspatronen. De faalangst reductietraining is er op gericht om het kind inzicht te geven in eigen handelen en om te gaan met reële angst en/of irreële angst.

- Tijdens de kennismakingsgesprekken met nieuwe ouders is het gedragsprotocol standaard een gespreksonderwerp. Expliciet wordt aandacht besteed aan pestgedrag; wat is pestgedrag en wat doet de leerkracht eraan indien het toch voorkomt.
- De leerlingen worden gevoelig gemaakt voor wat zij elkaar aan kunnen doen. Dit kan bijvoorbeeld middels een boek. Er zijn boeken met als thema pesten in de schoolbibliotheek en boeken over dit thema in de orthotheek.

De "vijfsporen aanpak" van het gedragsprobleem

Voor het kind, dat op school stelselmatig gepest wordt door een groep medeleerlingen, wordt het schoolgaan een angstig gebeuren. Het is een probleem dat met het kind opgelost moet worden. Wanneer dergelijke problemen niet snel opgelost worden heeft dat verregaande gevolgen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van dit kind.

Wanneer er sprake is van pestgedrag in een klas, is dit geen individueel probleem maar een groepsprobleem. Er zijn verschillende belanghebbenden; het gepeste kind, de pester(s), de zwijgende middengroep, de ouders en de leerkracht. Maar het team kan ook een belanghebbende zijn bij een groepsprobleem.

Dit houdt in dat een aanpak van het verschijnsel, wil ze adequaat zijn, zich moet richten op een gelijktijdige hulp aan deze vijf groepen.

Concreet betekent dit:

1. Hulp aan het slachtoffer

Het kind dat gepest is heeft een heel vervelende ervaring meegemaakt. Het zal die moeten gaan verwerken. Het kind krijgt de gelegenheid om met een vertrouwenspersoon regelmatig bij te praten. Deze vertrouwenspersoon kan de eigen leerkracht zijn maar ook iemand anders van het team. In ieder geval moet het kind alle vertrouwen hebben in deze persoon. Op vaste tijden moet het kind bij de vertrouwenspersoon komen om te vertellen wat er zoal goed en fout is gegaan in die week. Het is zinvol dat de leerling de gebeurtenissen in een soort dagboek gaat schrijven. De vertrouwenspersoon kan dan zien hoe het met het kind gaat. Voor het kind is het belangrijk dat het de gebeurtenissen van zich af leert schrijven. De frequentie van de afspraken zal in het begin vrij groot zijn. Later kan de frequentie, indien mogelijk teruggebracht worden naar bijvoorbeeld één keer per maand.

2. Hulp aan de pester

Kinderen die ongewenst fysiek en/of verbaal geweld vertonen hebben een zwakke controle over hun agressie. De hulp aan deze kinderen bestaat uit een aantal activiteiten:

- Een gesprek waarin duidelijk zal worden aangegeven welk gedrag niet getolereerd wordt. Er wordt een schriftelijk verslag gemaakt. Er zal ook een logboek bijgehouden worden waarin de gedragingen worden beschreven.
- Een duidelijke afspraak wordt gemaakt voor een vervolgesprek en welke straf of beloning er zal volgen indien het gedrag zich weer voordoet of juist niet meer voordoet.
- Het team van de school wordt op de hoogte gebracht zodat al het personeel alert is.
- De ouders worden geïnformeerd over de te volgen procedures en worden mede verantwoordelijk gemaakt.
- Van alle gesprekken met de pester en/of ouders worden verslagen gemaakt.
- Indien eerdere activiteiten geen oplossing bieden, voert de leerkracht opnieuw gesprekken met de leerling om de strategie aan te passen.
- Als het pestgedrag blijft voortduren zal het in de Interne Zorgcommissie besproken worden. De school roept de hulp in van het Netwerk 0-12 jarigen (dit is een bijeenkomst waar deskundigen bij elkaar komen om de situatie omtrent de kinderen vanuit allerlei disciplines te bespreken) als blijkt dat de school geen adequate hulp meer kan bieden. Daaruit kunnen verwijzingen volgen naar andere instanties.
- Indien dit alles niet leidt tot een verbetering zal de ouders geadviseerd worden uit te kijken naar een andere school.

3. Hulp aan de zwijgende middengroep

De zwijgende middengroep is van vitaal belang bij de aanpak van het probleem. Als de groep eenmaal in beweging is gebracht, hebben kinderen die pesten weinig meer te vertellen. De middengroep is eenvoudig te mobiliseren, niet alleen door de leerkracht, maar ook door de ouders. Een goed middel hiervoor is de *Kanjertraining*.

4. De ouders

Voor de ouders van het gepeste kind is het van belang dat de school ernst maakt met de aanpak van het pesten. Met de ouders van het gepeste kind zal overleg zijn over de aanpak en de begeleiding van hun kind. De ouders van de pesters moeten op de hoogte zijn van wat er met hun kind gebeurt. Zij moeten weten dat hun kind gedrag vertoont waarover zij zich ernstig zorgen moeten maken. De ouders van de tussengroep kunnen zich bij de leerkracht melden als zij van hun kind horen dat er een kind stelselmatig gepest wordt. Deze signalen moeten serieus aangepakt worden.

Ouders kunnen hun kinderen op eenvoudige wijze gevoelig maken voor het onderwerp pesten door met hun kinderen hierover te praten. Door dit te doen geven zij in de eerste plaats aan weet te hebben van het probleem. In de tweede plaats geven zij hun kinderen het gevoel een luisterend oor te bieden. Praten over pesten is geen klikken. Ouders kunnen zich altijd bij een leerkracht melden als zij van hun kind horen dat een kind gepest wordt. Er moet de mogelijkheid geboden worden om een vertrouwenspersoon te zoeken. Als het kind daartoe zelf niet in staat is helpt de school het kind hierbij.

5. De leerkracht

De leerkracht heeft een zeer belangrijke rol. De leerkracht zal ondubbelzinnig duidelijk moeten maken welk gedrag niet acceptabel is. De leerkracht biedt het slachtoffer bescherming en geeft ook inzicht in eigen gedrag. Daarnaast wordt de klas aangesproken. Daartoe heeft de leerkracht een aantal hulpmiddelen te beschikking. Er kan teruggerepen worden op het protocol, waarin aangegeven wordt welke afspraken er gemaakt zijn en welke de eventuele straffen of beloningen zullen zijn indien leerlingen zich niet aan deze afspraken houden of juist wel.

De belangrijkste stelregels uit het gedragsprotocol

We vertrouwen elkaar

We helpen elkaar

Niemand speelt de baas

We lachen elkaar niet uit

We doen niet zielig

Handtekening directeur:

Handtekening voorzitter MR:

Handtekening namens de kinderen:

Bijlage voor de leerkrachten

Leerkrachtgedrag

Verschillende dimensies van positief leerkrachtgedrag zijn:

- o de leerkracht kan begrip opbrengen voor de gedachten- en leefwereld van kinderen;
- o de leerkracht neemt kinderen serieus en respecteert hun reacties;
- o de leerkracht is vriendelijk, praat rustig, kijkt kinderen aan, snauwt en schreeuwt niet;
- o de leerkracht is optimistisch, verwacht dat het met het kind goed zal aflopen;
- o de leerkracht beweegt zich rustig, praat rustig, reageert rustig, is voorspelbaar;
- o de leerkracht voegt daden bij woorden, is echt, meent wat hij/zij zegt. Geeft duidelijke regels en grenzen;
- o de leerkracht corrigeert opbouwend -> geeft tips;
- o de leerkracht moedigt onafhankelijkheid aan, durft los te laten;
- o de leerkracht heeft hoge verwachtingen van eigen verantwoordelijkheid van kinderen;
- o de leerkracht vertrouwt kinderen, ouders en collegae;
- o de leerkracht denkt positief kritisch na over eigen functioneren;
- o de leerkracht stelt welzijn van het kind voorop;
- o de leerkracht richt zich niet op uiterlijke schijn;
- o de leerkracht neemt verantwoordelijkheid voor een rustige/veilige sfeer in de klas, op de gang, in de school en in de buurt.